

ПЕРСПЕКТИВИ ПОШУКІВ

Оскільки підводити підсумки нашій роботі ще рано, поговоримо про нинішній стан роботи науково-дослідної лабораторії та її найближчі перспективи, плани і завдання.

Кількарічна робота лабораторії вилилася нині в п'ять самостійно виданих книг, два розділи в інших збірниках наукових праць, більше десятка статей різного характеру, виданих у журналах та збірниках матеріалів наукових конференцій і симпозіумів тощо.

У «Матеріалах» наукової конференції всеукраїнського масштабу «Літературознавство, «Ірросвіта» і духовний ідеал українця» йшлося про пошуки методологічної основи, теоретичної бази, про конкретизацію цілей і завдань та планів конкретних наукових досліджень і роботи лабораторії в цілому. Як свідчить уже сама назва збірника, тоді бачилися різні перспективи і завдання, але кінцевим наслідком мало стати осмислення її формулювання змісту, форм вияву та основних суспільних функцій чи завдань духовного ідеалу нашого співвітчизника. Ця «стратегічна» мета всієї нашої роботи, постійно обростаючи все новими і новими завданнями та доповненнями, бачиться нами і досі такою ж - основною, але тепер уже вона виглядає як ціла комплексна програма «Основи людинознавства», що передбачає формулювання концепції людини взагалі; розробку системи характеристик людини як системи критеріїв сприймання, осмислення, оцінювання та відображення людської природи та її суспільних надбань - характеру; визначення сутності її змісту категорій «особа», «особистість», «натовп», «маса»

тощо; сучасне трактування категорій «душа», «дух», «духовність», «духовний потенціал» та «духовний ідеал»; визначення й вивчення суспільної ролі виховного та духовного ідеалу людини, інше.

Всі ці й інші проблеми так чи інакше ставляться й вирішуються силами співробітників науково-дослідної лабораторії та із залученням учених вузів, громадських діячів різного рангу і плану.

І все ж таки основні форми пошуків ведуться у двох напрямках - дисертаційні дослідження з різними підходами, методами й методиками; таке вирішення конкретних проблем, яке має вилитися в майбутню монографію «Основи людинознавства».

У першому випадку (напряму) зайнято кілька аспірантів та пошукувачів. Вони розробляють теми типу «Часово-просторові та суспільні масштаби світобачення автора у художніх творах». У цьому плані дисертаційні дослідження С. М. Скиби та інших аспіратів фактично можна вважати завершеними.

Інші дисертанти спрямовують свої зусилля на визначення й вивчення духовного потенціалу творчості конкретних письменників. Так, Л. В. Волошук завершує дослідження «Духовний потенціал драматургії Л. Яновської».

Л. М. Семененко і Ю. М. Сафонов сконцентрували свою увагу на дослідженні характерів персонажів, типів їх мислення та діяння в різних історико-суспільних умовах, у різних типах словесної творчості: перша - у драматургії Лесі Українки, другий - у козацькому літописі Самійла Величка. В обох робота також підходить до завершення.

Другий напрямок поки ще складає систему (коло

сотні) статей різного плану, але однієї спільної спрямованості на вияв, вивчення й використання аспектів і елементів духовності у змісті, засобах, формах та функціях навчання й виховання учнівської та студентської молоді. До нього були підключені викладачі й учителі гуманітарних курсів і дисциплін різних типів навчальних закладів. Надавалася можливість виявити свої спостереження також викладачам та вчителям інших циклів дисциплін і предметів.

З метою залучення до роботи над поставленими проблемами та завданнями максимальної кількості тих, хто цікавиться людиною взагалі і конкретними типами її поведінки та діяльності в конкретних умовах і ситуаціях, лабораторія проводить цілий ряд заходів: при Жовтневому лицейі м. Кривого Рога вже кілька років проводяться літературні читання, що нині набули статусу постійно діючої обласної олімпіади, при обласному педагогічному лицейі-інтернаті, як і при інших навчальних закладах нашого міста, діють своєрідні філіали нашої наукової лабораторії, у яких співпрацюють учні та вчителі, цілі кафедри гуманітарних дисциплін. Все це робиться для того, щоб можна було побачити і дослідити поставлені проблеми з максимальної кількості точок зору та позицій, щоб залучити до вирішення конкретних завдань максимальну кількість дослідників різного плану.

Хотілось би, щоб усе шойно сказане не розглядалося як звіт про роботу лабораторії - звітувати фактично ще дуже рано - і не як форма самоутвердження. Мета цієї маленької праці - показ знайдених на сьогодні форм можливого співробітництва з нашою лабораторією всіх тих, хто прагне такого чи іншого співробітництва, показ нових перспектив та напрямків роботи лабораторії.

Отже, приймаються будь-які пропозиції, спрямовані на постановку і вирішення проблем людинознавства, на вдосконалення і розширення форм роботи та співробітництва.

Певні надії ми покладаємо і на меценатів та спонсорів з будь-яких сфер людської діяльності, з будь-яких суспільних, державних та громадських інстанцій, установ і закладів. Особливо гостро потребує лабораторія допомоги у покращенні публікування наявної вже наукової «продукції» - навчальних і навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій, збірників праць тощо. Оскільки на сьогодні вже фактично готові матеріали для наступного збірника наукових праць «Людина: світогляд, естетика, культура, духовність», запрошуємо і дослідників цих проблем, і тих, хто якось може посприяти виданню цієї книги, до співдії, до спільної роботи.

Далі в перспективних планах роботи лабораторії ставляться питання про особливості формування та впливу соціальної приналежності, етнічно-національних та інших умов на характер і власне менталітет особи і особистості, родини, роду, класу тощо. Одним із таких перспективних завдань лабораторії є способи, методи та методики самопізнання, самоусвідомлення й самоудосконалення людини (фізичного, інтелектуального та духовного).

КОЗЛОВ А. В.,

*доктор філологічних наук, в. о. професора,
керівник науково-дослідної лабораторії
«Людина: світогляд, культура, духовність»
при кафедрі української літератури
Криворізького державного педагогічного інституту*